

Початкова школа і сучасність

№8(12) ^{серпень} 2015

Моя рідна школа

*Орієнтовний конспект першого уроку,
присвяченого початку навчального року,
1 клас*

Явища природи. Пори року

Урок природознавства, 2 клас

Загальне уявлення про прикметник, його значення у реченні

Урок української мови, 3 клас

Дієслово. Загальне поняття про дієслово як частину мови. Великий Кобзар

*Інтегрований урок української мови
та читання, 4 клас*

Темперамент моєї дитини

Батьківські збори, 2-3 клас

Комунікативно-діяльнісний підхід до проведення інтегрованих уроків

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 86516

ВИДАВНИЦТВО
«БІЛИЙ ТИГР»

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця

№ 8 (12) СЕРПЕНЬ 2015

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ТА МЕТОДИК ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ,
ПРОВІДНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
ЛАБОРАТОРІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Марія БРАТКО,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323 м. Києва

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Тетяна ПУШКАРЬОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНИЦЬКОГО Р-НУ м. Києва

Олена МАТВІЄНКО,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДИРЕКТОРА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ВІДМІННИК ОСВІТИ УКРАЇНИ,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ УКРАЇНИ,

Людмила ХОРУЖА,

ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ПРОРЕКТОР З НАУКОВОЇ РОБОТИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,

КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ
ТА ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Віктор ЮРЧЕНКО,

КАНДИДАТ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗМІСТ

МОВОЮ НАУКИ

Ірина СУХОПАРА

Темперамент моєї дитини
Батьківські збори, 2–3 клас

Тетяна БАРАБАШ

Явища природи. Пори року
Урок природознавства, 2 клас

Катерина СЛІПЧЕНКО

Закінчення слова,
його значення у реченні
Урок української мови, 3 клас

Валентина ДЕМОЧКО

Загальне поняття про іменник
Інтерактивний урок
української мови, 3 клас

Галина РЕПІК

Загальне уявлення про прикметник,
його значення у реченні
Урок української мови, 3 клас

Ліана КАЛІЄВСЬКА

Славетні українці
Урок-проект «Я у світі», 3 клас

Наталія ГРОМЦЕВА

Комунікативно-діяльнісний підхід
до проведення інтегрованих уроків

Тетяна ПОЛІВАНОВА

Напрямок гуманної педагогіки –
предметна природознавча
компетентність

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Валентина СЕМЕНЮТА

Моя рідна школа
Орієнтовний конспект першого
уроку, присвяченого початку
навчального року, 1 клас

Тетяна ПОСОХІНА

Розвиток мовленнєвої
компетентності на уроках
навчання грамоти.
Закріплення написання
вивчених літер
Урок навчання грамоти, 1 клас

Любов КАРМАЗА

Послідовність чисел від 0 до 10.
Порівняння чисел у межах 10.
Складання та розв'язування задач
на знаходження суми та остачі
Урок математики, 1 клас

Ірина МЕЛЬНИК

Порівняння чисел у межах 10
Урок математики, 1 клас

Вікторія КРАВЧЕНКО

Додавання і віднімання
двоцифрових чисел, у результаті
якого виходять «круглі» числа
Урок математики, 2 клас

Світлана СОЛОМЕННИК

Дієслово. Загальне поняття про
дієслово як частину мови.
Великий Кобзар. Поезія,
що стала народною піснею
Інтегрований урок української
мови та читання, 4 клас

Альона ЯНЧЕНКО

Розвиток зв'язного мовлення учнів
початкових класів через систему
різноманітних творчих завдань
(практична частина)

Світлана ДОБРОВОЛЬСЬКА, Анжеліка ПІПЕРКОВА

Пісня – душа народу
Бінарний урок із позакласного
читання та музики

ЦЕ ЦІКАВО!

Природа в житті людини

Співає жайворонки у небі

Славетні українці

Урок-проект «Я у світі», 3 клас

Ліана КАЛІЄВСЬКА, магістрантка Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, вчитель початкових класів Білоцерківської спеціалізованої школи № 9 Київської області

Мета проекту: поглибити знання учнів про славетних українців, залучити їх до пошуку інформації про відомих особистостей; навчати працювати самостійно та в групах; розвивати вміння аналізувати, робити висновки; виховувати патріотичні почуття та громадянські уявлення.

Характеристика проекту: інформаційний, груповий.

Тривалість проекту: короткотривалий.

Стислий опис проекту: учнів класу поділено на чотири групи:

I група	II група	III група	IV група
Із енциклопедій, журналів, газет, мережі Інтернет кожна група збирає інформаційний матеріал про славетних українців:			
українських вчених	українських спортсменів	славетних українських митців	державних діячів

Зібрані матеріали діти оформлюють у вигляді інформаційно-ілюстративного матеріалу, створюють загальну папку «Славетні українці».

Хід уроку

I. Організаційна частина.

II. Повідомлення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

1. Слухання вірша М. Підгірянки «Українка я маленька».

(Учні розказують напам'ять).

Українка я маленька

Українка я маленька
Українці батько й ненька
І сестричка, братик милий
На Вкраїні народились.
Не забуду я ніколи
Знак мій – тризуб в синім полі
Україна – край мій рідний,
Що був славний і свободний.
А як буду вже велика,
Не злякаюсь труду, лиха
Буду братам помагати
Слави й долі добувати.
А тепер я вчитись буду
Тої праці того труду
Щоб пішла скрізь добра слава

Що я Українка жвава.
Гей гуртуймось та лучімося
Українські діти!
Зранку, змалку вже учімося
Для Вкраїни жити!

Марія Підгірянка

Питання для обговорення:

- Чим славиться Україна?
- Чим пишаєтеся ви?

2. Вступне слово вчителя.

Кожна людина з великою любов'ю і душевним трепетом згадує те місце, де вона народилася. Велич кожної країни – в людях, які в ній живуть. І особливо в тих, хто зробив значний внесок у розвиток історії, культури, науки і спорту. Багато видатних людей прославили нашу Україну.

Сьогодні ми й будемо говорити саме про тих, хто розбудовував нашу державу, проектував будинки, мости, створював музику, картини, ставив спортивні рекорди.

заводі, який випускав планери. Створив близько 50 конструкцій навчальних, транспортних і спортивних планерів. У роки Другої світової війни навіть розробив оригінальний планер для транспортування легкого танка, який називали «крилатий танк».

А вже після війни О. Антонов створив свій відомий літак АН-2. Цей літак став єдиним у світі літальним апаратом, який знаходився в серійному виробництві понад 50 років. Він завоював славу виключно надійної машини. За роки експлуатації на ньому перевезено мільйони пасажирів, мільйони тонн вантажів, оброблено більше мільярда гектарів полів і лісових угідь. Він побував практично у всіх куточках земної кулі.

Саме ім'я видатного авіаконструктора дало назву всім українським літакам. І маленькому трудівникові АН-2, і найпотужнішому у світі літаку АН-225 «Мрія».

3. Інтерактивна вправа «Продовж речення».

«Я знаю таких відомих людей України, як...» (Імена видатних постатей записуємо на карту України).

III. Первинне сприйняття й повідомлення нового матеріалу.

Кожна група попрацювала над своїм завданням і підготувала звіт. Отже, запрошуємо представника І групи і послухаємо його розповідь **про славетних учених.**

Олег Антонов

Ще навчаючись у школі Олег Антонов захопився авіабудуванням. В той час не було літератури про авіацію, і маленький Олег знаходив цікаві статті в газетах і журналах, вирізав їх і створював собі довідники. Разом із друзями він створив «Клуб любителів авіації», сам випускав рукописний авіаційний журнал. Особливо захоплювався конструюванням планерів. Після закінчення інституту Олег Антонов працював головним конструктором на

Євген та Борис Патони

Євген Патон – засновник вітчизняної школи мостобудування й електрозварювання. В 1934 році заснував Інститут електрозварювання і 19 років очолював його. Навіть у роки Другої світової війни ця установа не припиняла роботу. «Шви Патона», які розробив академік, міцно з'єднували деталі танків. Ім'я Євгена Патона пов'язано також із справою мостобудування. Він спроектував понад 30 мостів. Один із відомих і найбільших мостів світу – міст Патона.

Розвиток української школи електрозварювання продовжує його син, теж академік, Борис Патон. Інститут

електрозварювання, який нині очолює Борис Патон, працює над проблемами зварювання трубопроводів, морських суден, над застосуванням зварювальних процесів у космосі. Співробітники Інституту і вчені-медики розробили новий спосіб з'єднання (зварювання) м'яких тканин людини і тварин, що широко використовується нині в хірургічній практиці.

Микола Амосов

Український вчений в галузі медицини, академік Української Академії Наук. У період Другої світової війни був на фронті, працював провідним хірургом польового госпіталю. І тільки у 1955 році на Україні почав лікувати вади серця. З того часу серцева хірургія стала основним напрямом роботи видатного лікаря. В Інституті серцево-судинної хірургії, який створив

Микола Амосов, сьогодні проводяться найскладніші операції на серці.

– Запрошуємо представників II групи, які підготували повідомлення **про видатних спортсменів**.

Валерій Лобановський

Валерій Лобановський є одним із символів спортивної слави України. Він народився в Києві, з дитинства мріяв стати шофером, бо дуже любив іграшкові автомобілі. Але в 13 років Валерій захопився футболом. Спочатку виступав як футболіст, але найвищих спортивних вершин досягнув як тренер. Під керівництвом Лобановського команда «Динамо» (Київ) 8 разів ставала чемпіоном. Ця команда стала візитною карткою України. Саме цього тренера відомий футболіст Андрій Шевченко називав своїм батьком і вчителем.

Яна Клочкова

Одинадцятиразова чемпіонка Європи, триразова чемпіонка світу, чотириразова олімпійська чемпіонка (Сідней–2000, Афіни–2004) у плаванні на 200, 400 та 800 метрів, володарка Кубків світу. Яні належить світовий та олімпійський рекорд на дистанції 400 метрів комплексом (4 хв. 33,59 сек.).

У березні 2009 року на спеціально скликаній прес-конференції Яна Клочкова оголосила про закінчення любительської спортивної кар'єри.

Державні нагороди України: Герой України (з врученням ордена «Золота Зірка») (2004) – за виняткові спортивні досягнення на Олімпійських іграх, виявлені мужність, самовідданість і волю до перемоги, піднесення спортивного авторитету України у світі; орден «За заслуги» III ступеня (2002); орден княгині Ольги I ступеня (2000), III ступеня (1999).

Лілія Підкопаєва

Українська спортсменка (спортивна гімнастика). Заслужений майстер спорту України (1994). Суддя міжнародної категорії.

Її здобутки:

– абсолютна чемпіонка світу (1995, Японія, Сабає), Європи (1996, Великобританія, Бірмінгем);
– володарка Кубка Європи (1995);

– у 1996 р. на XXVI Олімпійських іграх в Атланті посіла перше місце в абсолютній першості, перше місце у вільних вправах, друге місце на колоді;

– володарка 45 золотих, 21 срібної та 14 бронзових медалей;

– переможниця другого сезону українського шоу «Танці з зірками».

Лілія Підкопаєва створила свою спортивну школу, в якій навчаються талановиті діти-спортсмени.

Брати Клички

Брати Віталій та Володимир Кличко – найкращі діючі боксери світу у надважкій вазі. Вони є лідерами у міжнародному боксерському 25-топ рейтингу.

Із дитинства займалися спортом: Віталій – кікбоксингом, а Володимир – боксом. Віталій став шестиразовим чемпіоном світу з кікбоксингу, а також

трикратним чемпіоном України з боксу, чемпіоном I Всесвітніх ігор військовослужбовців у супертяжкій ваговій категорії (1995), срібним призером чемпіонату світу. Володимир виборов чемпіонат Європи з боксу серед юніорів (1993), він є п'ятикратним чемпіоном України з боксу, чемпіоном I Всесвітніх ігор військовослужбовців у важкій ваговій категорії (1995), срібним призером чемпіонату Європи з боксу (1996). У 1996 р. на Олімпійських іграх в Атланті на боксерському рингу Володимир виборов золоту медаль і звання чемпіона з боксу в суперважкій ваговій категорії.

– Запрошуємо представників III групи, які розкажуть нам **про славетних митців України**.

Микола Лисенко

Народився Микола Віталійович Лисенко в селі Гриньках Полтавської області. Уже в п'ятирічному віці Миколка виявив музичні здібності. Це помітила його мати, яка чудово грала на роялі, й почала займатися з ним музикою. У 9 років хлопчик написав свій перший музичний твір – «Польку».

Потім він довгі роки навчався музиці за кордоном. Микола Лисенко залишив також значний музичний спадок. Композитор написав 50 фортепіанних творів, 11 опер. У 1904 році відкрив у м. Києві власну музично-драматичну школу, в якій був і клас, де навчали дітей грати на народних музичних інструментах, зокрема на бандурі. Саме з іменем Миколи Лисенка пов'язане становлення української класичної музики та театру.

Тетяна Яблонська

Окрасою образотворчого мистецтва України є твори живописця, народного художника Тетяни Яблонської. Вона працювала в різних жанрах, її полотна відзначаються ліризмом та яскравим колоритом.

Ліризмом позначені ті картини, в яких Т. Яблонська оспівує щастя материнства, безпосередність дитячого сприйняття світу («У парку», «Весна», «Ранок» та інші).

– Запрошуємо IV групу до виступу. Тема їхнього повідомлення – **державні діячі**.

Княгиня Ольга

Свята Ольга належить до найсвітліших жіночих постатей нашої держави. Вона вирізнялася світлим характером, сильною волею та надзвичайною мудрістю її називають «наймудрішою серед усіх людей». Після смерті свого чоловіка, князя Ігоря (945 р.), Ольга довгі роки сильною рукою

правила великою державою від імені свого малолітнього сина Святослава. Велика мудрість святої Ольги виявилася і в тому, що вона прийняла християнську віру і саме цим сильно піднесла свій авторитет і своєї держави.

Ярослав Мудрий

37 років Ярослав Мудрий залишався Великим князем. У цей період Київська Русь знаходилась на вершині могутності. Саме завдяки Ярославу в Києві будуються школи, укладається перший літопис, засновується перша на Русі бібліотека, що нараховувала 950 томів. Князь сам скуповував рукописи і віддавав їх у бібліотеку. Можливо, розповіді про любов Ярослава до вченості та мудрості дали привід людям наректи його Мудрим.

А ще Ярослав Мудрий заснував місто Білу Церкву.

Богдан Хмельницький

Визначний український політичний і державний діяч, полководець, гетьман України (1648–1657 рр.). Засновник Української Козацької держави.

Народився майбутній гетьман України у родині українського шляхтича Михайла Хмельницького. Початкову освіту здобув у школах Чигирин та Києва, згодом продовжив навчання в єзуїтському колегіумі у Львові. Опанував польську та латинську мови, а з часом ще й турецьку і французьку.

Б. Хмельницький був професійним вояком, брав участь у багатьох походах і морських експедиціях. Очолив національно-визвольну війну українського народу (1648–1657 рр.), направлену проти національного, релігійного й соціального гноблення.

IV. Узагальнення і систематизація знань.

Доопрацювання вправи «Продовж речення».

«Я знаю таких відомих людей України, як...» (Нові імена видатних постатей дописуємо на карту України).

V. Підбиття підсумків, оцінювання навчальних результатів.

- Що нового ви дізналися про славетних українців?
- Що вас найбільше вразило?
- Чи з'явилося у вас бажання стати відомими?
- Якими рисами володіли славетні українці?
- На кого з них ви б хотіли бути схожими?

УВАГА! КОНКУРС!

У видавництві «Білий Тигр» проводиться конкурс **«УЧИТЕЛЬ РОКУ - 2015»** за версією журналу «Початкова школа і сучасність» у наступних номінаціях:

- «За краще розроблення уроку»
- «За краще розроблення нестандартного уроку»
- «За краще розроблення сценарію виховного заходу»
- «За краще розроблення системи тестових завдань»
- «За краще розроблення системи завдань для контрольної перевірки знань»
- «За краще написання наукової статті»

Переможцям конкурсу буде вручено ДИПЛОМ-ВІДЗНАКУ, а також буде опубліковано в журналі фото переможця з дипломом!

Зразок

ДИПЛОМ-ВІДЗНАКА

«УЧИТЕЛЬ РОКУ - 2015»

за версією журналу «Початкова школа і сучасність»
у номінації: «За краще розроблення уроку»

нагороджується Пилипенко Ольга Павлівна

ВИДАВНИЦТВО
«БІЛИЙ ТИГР»

po-press@ukr.net

www.white-tiger.com.ua